

‘Doorstarten’ als lerende

Strategieën voor een identiteitsontwikkellend onderwijs

Auteurs: Luk Bosman en Dirk Gombeir

Verschenen in: IVO: Informatie Vernieuwing Onderwijs, nr. 120, jg. 31, p. 26-37.

Jaar: 2010

Informatie: Vlle Olympiadelaan 25, 2020 Antwerpen

Inleiding tot het artikel:

De overgang van het basis- naar het secundair onderwijs gaat gepaard met een aantal grote veranderingen. Niet alleen is het zo dat jonge tieners ineens terecht komen in een onderwijssysteem dat zich aandient als een ‘vakkenpuzzel’ waar ze van uur tot uur met zeer uiteenlopende vakinhouden en vakspecialismen geconfronteerd worden, maar belangrijker nog is dat zij voortaan ook echt ‘afgerekend’ worden op vlak van studievaardigheid en schools presteren. Hoeveel inspanningen scholen voor secundair onderwijs zich ook getroosten om deze vrij radicale overgang te verzachten, toch liegen uitspraken als: “Vanaf nu is de speeltijd voorbij!” er niet om...

En jawel: op het eerste gezicht kunnen er argumenten aangedragen worden om deze ‘omslag’ in aanpak te verdedigen. In het spoor van de Zwitserse cognitief psycholoog Jean Piaget kunnen we stellen dat vanaf de leeftijd van 11-12 jaar de competentie tot abstract-logisch denken zijn plaats opeist en tieners dus langzaam aan loskomen uit de zelfverzonnen wenswerelden uit hun kindertijd. In onderwijs kunnen we bij hen best wel inzetten op de ontwikkeling van kritische zin en oordeelsvermogen, kunnen we hen confronteren met vakgebonden inzichten en toepassingen, dit met de bedoeling invulling te geven aan hun ‘honger’ tot het verkennen en zich eigen maken van de echte, volle werkelijkheid.

“Ze zijn er klaar voor”, zo luidt een even vaak gehoorde uitspraak. Maar toch moeten we ons afvragen of we hiermee niet een sprong te ver vooruit maken, want vanuit zelfverzonnen wenswerelden zomaar meteen gekatapulteerd worden in allerlei objectieve kenniswerelden waarbinnen de banden met het eigen ‘zijn’ en ‘worden’ volledig doorgesneden worden, vereist ‘stevigheid’ die er op dat moment wellicht nog onvoldoende is. Jonge tieners komen terecht in een complexe, gelaagde, veelzijdige werkelijkheid die ze willen doorgronden omdat ze keer om keer vaststellen dat deze niet is wat ze voorgeeft te zijn. Ze willen die werkelijkheid verkennen, aftoetsen en naar de eigen hand zetten. Ze willen te pakken krijgen hoe zij zich een plek kunnen geven te midden die werkelijkheid en te midden anderen.

In een voortdurend spel van ‘zich verbinden met’ en ‘afstand nemen van’, in het oefenen van hun kritische zin en oordeelsvermogen, zijn zij volop bezig met het zich aanmeten van een eigen identiteit. Elk jongere worstelt in deze periode in meer of mindere mate met existentiële vragen

als: 'Wie ben ik?', 'Wie wil ik zijn?' 'Wie zeggen anderen dat ik ben?', 'Wat spreekt mij aan?', 'Waar loop ik op vast?', 'Waar wil ik bij horen?' en 'Waar wil ik zeker niet bij horen?'

Dit 'spelen' met identiteit, deze honger zich allerlei identiteiten aan te kunnen meten en eigen te kunnen maken – net als in een 'game' – is cruciaal voor de ontwikkeling als persoon en als lerende. En juist op dit punt stellen we vast dat het secundair onderwijs te weinig ruimte biedt omdat de organisatie van de weekkalender in losse uren en een al te verbrokkelde puzzel van wisselende vakken zo goed als niet toelaat om 'spelend' te exploreren en zich rollen eigen te maken. Gek eigenlijk want de aanwezige vakspecialisten hebben alle troeven in handen om opgroeiende jongeren voor te leven en ook zelf te laten ervaren wat het is of kan zijn om als geschiedkundige, bioloog, wiskundige, journalist, ... aan de slag te gaan.

Hoe dit kan gerealiseerd worden verkennen we in deze bijdrage. Maar we willen nu al meegeven dat het ons inziens van cruciaal belang is dat we jonge tieners vanaf de instap in het secundair onderwijs alvast een positieve identiteit als lerende meegeven door hen inderdaad volop kansen tot spelend exploreren te geven. En eigenlijk gaat het hier om een soort 'doorstart' want die houding hebben zij zich veel vroeger al eigen gemaakt. Alleen verplichten we hen zowat om het 'speelse' van zich af te leggen eens ze zich de 'ernst' van het secundair onderwijs eigen moeten maken. Vandaar ook de titel van deze bijdrage: " 'Doorstarten' als lerende".

Op de volgende bladzijden verduidelijken we hoe er binnen het secundair onderwijs ruimte gemaakt kan worden voor het exploreren van eigen-zinnige, beloftevolle identiteiten, en vooral ook hoe het zich profileren als lerende er echt een plaats kan krijgen. Verkenningen dus die het mogelijk helpen maken een identiteitsontwikkeland onderwijs op te bouwen...